งูพันไม้เท้าสัญลักษณ์ของการแพทย์

นำเสนอเมื่อ : 6 ต.ค. 2551

ส. พลายน้อย เล่าว่า เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของการแพทย์ที่ใช้เป็นรูปงูตัวเดียวพันไม้เท้านั้น เดิมทีเป็นเครื่องหมายหรือตราของเอสคูลาปีอุส (Aesculapius) กลาวกันว่าในโบสถ์หลายแห่งของอิตาลียุคแรก ๆ มีรูปปั้นเป็นคนเครายาวถือไม้เท้ามีงูพัน รูปปั้นนั้นคือรูปของเอสคูลาปีอุสที่กลาวถึงนี่เอง

เอสคูลาปีอุสผู้นี้มีประวัติตามนิยายของกรีกโบราณว่าคนเลี้ยงแพะได้ไปพบทารกคนหนึ่งนอนร้องไห้อยู่บนภูเขา โดยมีแพะตัวหนึ่งเอานมของมันให้เด็กดูดกิน คนเลี้ยงแพะจึงเข้าไปอุ้ม ก็เห็นรัศมีเกิดขึ้นรอบ ๆ ศีระเด็กเป็นที่น่าอัศจรรย์คนเลี้ยงแพะก็รู้ได้ทันทีว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของเทพเจ้า และความจริงนั้นก็เป็นบุตรของเทพเจ้าจริง ๆ คือเป็นบุตรของเทพอพอลโล (Apollo) กับนางโคโรนิส (Coronis) แต่เทพอพอลโลทราบว่านางมีชู้จึงยิงด้วยธนู แลวผาเอาทารกในครรภ์ของนางโคโรนิสไปฝากคิรอน (Chiron) ไว้ ต่อมาเด็กคนนี้มีชื่อว่า เอสคูลาปีอุส

เอสคูลาปีอุสได้อยู่กับคิรอน ซึ่งเป็นนักรบมีร่างประหลาด คือ มีร่างครึ่งม้าครึ่งคน และได้ช่วยคิรอนเลี้ยงแพะเลี้ยงแกะ คิรอนก็ได้สั่งสอนเอสคูลาปีอุสให้รู้จักสรรพคุณของต้นหญ้าหรือสมุนไพรต่าง ๆ มีความรู้เชี่ยวชาญในการรักษาโรคบางแห่งว่าเอสคูลาปีอุสได้ค้นพบสรรพคุณยาบางอย่าง ซึ่งสามารถรักษาโรคให้พวกนักรบที่ไปเอาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขนแกะทองคำของราชาออสเตรียและสเปน ซึ่งมีม้ามังกรเฝ้าอยู่นั้นมาได้ จึงทำให้ชาวเมืองพากันเลื่อมใสพากันมารักษาเป็นอันมาก

ความสามารถของเอสคูลาปีอุสนั้นกล่าวตามนิยายว่า สามารถรักษาคนตายให้ฟื้นขึ้นมาได้ทีเดียว และยาที่รักษาก็ว่าใช้กาฝากต้นโอก แต่ว่าความสามารถอันนี้เองที่ทำให้เอสคูลาปีอุสอายุสั้น ทั้งนี้ก็เนื่องจากเอสคูลาปีอุสได้ช่วยรักษาคนให้ตายน้อยลง เทพพลูโตหรือพญายมจึงขัดเคือง เพราะทำให้ยมโลกเงียบเหงา จึงไปร้องทุกข์ต่อเทพจูปีเตอร์ (บางแห่งว่าเทพพลูโตหาว่าเอสคูลาปีอุสหวังจะได้ราชบัลลังก์ จึงได้พยายามหลอกลวงประชาชนเพื่อให้ประชาชนหลงรัก) เทพจูปีเตอร์ฟังความข้างเดียวก็สงสายฟ้าฟาดลงมาต้องเอสคูลาปีอุสตายทันที เทพอพอลโลกรธมากที่ลูกของตนตาย จึงจับยักษ์ตาเดียวของเทพพลูโตฆ่าเสียเป็นการแก้แค้น ต่อมาเทพจูปีเตอร์ทราบความจริงรู้สึกเสียใจในความหุนหันของตน จึงเสด็จลงมาอุ้มเอสคูลาปีอุสไปยังภูเขาโอลิมปัสเพื่อให้วิญญาณของเอสคูลาปีอุสได้ไปจุติเป็นเทพเจ้างูพิษ (ในสมัยนั้นเขามักจะรักษาโรคกันด้วยงู คือเอาพิษของงูมาทำยา เห็นจะเป็นเซรุ่มนั่นเอง) มีเรื่องกลาวกันว่า ครั้งหนึ่งในกรุงโรมได้เกิดกาฬโรค ผู้คนล้มตายกันมากมาย เอสคูลาปีอุสได้เอางูพิษมาซ่อนไว้ตามกอหญ้าแถวริมแม่น้ำในประเทศอิตาลี ปรากฏว่า ผู้ที่เป็นโรคนี้และได้มาอาบกินน้ำในแม่น้ำที่งูได้คายพิษไว้ พากันหายจากโรคร้ายอย่างน่าอัศจรรย์มาก

การที่งูเข้ามาเกี่ยวข้องกับเอสคูลาปีอุส มีเรื่องเล่ากันว่าในสมัยก่อนคริสตกาล ๑,๒๐๐ ปี ขณะที่เอสคูลาปีอุสกำลังรักษาคนไข้อยู่ ก็มีงูตัวหนึ่งเลื้อยเข้ามาในคลินิกของเขา และขึ้นไปพันอยู่โดยรอบคทาของหมอ ด้วยเหตุนี้เองคนทั่ว ๆ

ไปจึงเชื่อว่างูตัวนั้นได้บันดาลให้เอสคูลาปีอุสมีปัญญารักษาโรคได้เก่งกว่าหมออื่น ๆ

ตามเทพนิยายกล่าวว่า เมื่อเทพจูปีเตอร์ฆ่าเอสคูลาปีอุสแล้ว
ก็ได้ทำรูปจำลองเป็นเทพปฏิมาขึ้นไว้บนสวรรค์ ตามรูปอยู่ในท่ามือถืองู แต่รูปเอสคูลาปีอุสนั้นมีต่าง ๆ กัน
และสรุปได้ว่าจะต้องมีงูอยู่ด้วยเสมอ และในสมัยต่อมาถือว่าเอสคูลาปีอุสเป็นบรมครูของการแพทย์

การที่ในวงการแพทย์ใช้งูเป็นเครื่องหมาย ก็เพราะถือตามโบราณว่างูรักษาโรคได้
ซึ่งเรื่องนี้ชาวจีนโบราณก็เชื่อกันมากอันว่างูรักษาโรคได้ จึงเกิดมียาดองงูเห่า
และในนิยายโบราณก็มีเรื่องคนกินเหล้าที่มีงูตกลงไปตายแล้วหายจากโรคร้ายปรากฏอยู่

นอกจากนี้ชาวกรีกยังถือกันอีกว่า งูเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญของชีวิต ของการเกิดใหม่
ทั้งนี้เพราะเขาถือว่าการที่งูลอกคราบนั้นเป็นการคืนชีพ

“ข้อมูลสนับสนุนจากหนังสือ ๑๐๘ ซองคำถาม / สำนักพิมพ์สารคดี”